

Porteføljestyret for Banebrytende forskning

Dato	Sted
04.12.2024	Digitalt møte
08:30-13:30	Zoom

Sak PS-BF 54/24	Godkjenning av sakslisten	08:30-
Sak PS-BF 55/24	Godkjent møteprotokoll fra porteføljestyremøte 5/24	-
Sak PS-BF 56/24	Spørsmål om habilitet	-08:40
Sak PS-BF 57/24	Orienteringer Muntlige orienteringer: 1. Orientering om humaniorasatsingen	08:40-08:50
Sak PS-BF 58/24	FRIPRO tildelinger U.off., jf. Offl. §14	08:50-09:15
Sak PS-BF 59/24	Tildeling av optimaliseringsmidler for humaniora U.off., jf. Offl. §14	09:15-09:45
Sak PS-BF 60/24	Porteføljeplan	09:45-10:00
Sak PS-BF 61/24	Sentre for fremragende forskning (SFF-VI), prosess for søknadsbehandling og tildeling	10:00-10:30
	Pause (sjekk av epost mm.)	10:30-10:45
Sak PS-BF 62/24	Oppfølging av fagevalueringer	10:45-11:25
Sak PS-BF 63/24	Mål og hensikt med fagevalueringer	11:25-12:00
	Lunsj (sjekk av epost mm.)	12:00-12:45
Sak PS-BF 64/24	Erfaringer fra arbeidet i porteføljestyret i 2024 og plan for arbeidet i 2025	12:45-13:15
Sak PS-BF 65/24	Eventuelt	13:15-
Sak PS-BF 66/24	Godkjenning av møteprotokoll	-13:30

Porteføljestyret for Banebrytende forskning, møte 5/24

Dato
16. oktober
kl. 10.00-16.00

Sted
Møterom Nansen 5
Norges forskningsråd

Til stede

Terje Lohndal - leder
Anette Bayer
Cathrine Holst
Inge Jonassen
Barbara van Loon
Tine Uberg Nærland
Marie Rognes
Magne Olav Sydnes
Jarle Trondal
Åsa Sandnes (KD observatør)

Forfall

David Budtz Pedersen
Marianne Fyhn
Rasmus Larsen
Inger Skjelsbæk

**Til stede fra
Forskningsrådet**

Områdedirektør Benedicte Løseth
Avdelingsdirektør Petter Helgesen
Spesialrådgiver Harald H. Simonsen
Spesialrådgiver Christian Lund
Avdelingsdirektør Johan Skivik Aubell (sak 44)
Rådgiver Martin K. Didriksen (sak 44)
Spesialrådgiver Heidi Roggen (sak 45,46)
Seniorrådgiver Trond Westgaard (sak 48)
Seniorrådgiver Kaja Kvaale (sak 51)

Sak PS-BF 41/24
Vedtak:

Godkjenning av sakslisten
Sakslisten godkjennes.

Sak PS-BF 42/24

Godkjent møteprotokoll fra porteføljestyremøte 4/24
Møteprotokollen er godkjent i møte 4/24.

Sak PS-BF 43/24
Vedtak:

Spørsmål om habilitet
Habilitet for sak 45 tas opp under behandlingen av saken.
Alle porteføljestyrets medlemmer er habile i behandlingen av de øvrige saker på sakslisten.

Sak PS-BF 44/24

Orienteringer
Saksgrunnlag:

Saksfremlegg: Orientering om endringer i sakspapirer

- Vedlegg 1 Mandat for porteføljestyrene

Muntlige orienteringer:

1. Orientering om forslag til Statsbudsjett for 2025
2. Ny budsjettmodell
3. Status for oppfølging av fagevalueringer

Skriftlige orienteringer:

1. Orientering om endringer i sakspapirer

Vedtak:

Porteføljestyret tar informasjonen til orientering.

Sak PS-BF 45/24

FRIPRO - tildelinger U.off. jf. Offl. § 14

Saksgrunnlag:

Saksfremlegg

- Vedlegg 1 Om utlysningene
- Vedlegg 2 Prosjektdeltagere
- Vedlegg 3 Habilitet
- Vedlegg 4 Kvalifiserte søknader
- Vedlegg 5 Ikke-kvalifiserte søknader
- Vedlegg 6 Bevilgningsprinsipper
- Vedlegg 7 Gjennomgang av bruk av bevilgningsprinsipper

Under vedtakets del 3a fungerte Inge Jonassen som settestyreleder. David Budtz Pedersen, Rasmus Larsen og Inger Skjelsbæk gir sin tilslutning til vedtaket.

Vedtak:

1. Porteføljestyret for banebrytende forskning vedtar at følgende porteføljestyremedlemmer regnes som inhabile for disse søknadene og vedtaksforslagene. Porteføljestyremedlemmene deltar ikke i diskusjon eller vedtak for søknadene de er inhabile for.
 - a. Vedtaksforslag 3a:
 - i. Terje Lohndal: 354301
 - ii. Cathrine Holst: 354620
 - iii. Marie Rognes: 353629
 - iv. Marianne Fyhn: 353629
 - b. Vedtaksforslag 3b: alle habile
 - c. Vedtaksforslag 3c:
 - i. Inge Jonassen: 353785
 - ii. Annette Bayer: 353375
2. Porteføljestyret for banebrytende forskning vedtar at alle søknader til behandling i FRIPRO om Forskerprosjekt for erfarne forskere, Forskerprosjekt for tidlig karriere og Treårig Forskerprosjekt med internasjonal mobilitet, med karakter 5 eller lavere på minst ett vurderingskriterium, avslås en bloc i henhold til FRIPRO – Bevilgningsprinsipper vedtatt av porteføljestyret for banebrytende forskning 12. april 2024, sak 14-24, regel 2.1. Dette gjelder søknadene 345350, 352088, 352099, 352164, 353235, 353248, 353257, 353260, 353353, 353383, 353396, 353399, 353414, 353431, 353460, 353525, 353545, 353553, 353556, 353577, 353621, 353626, 353647, 353736, 353753, 353763, 353788, 353789, 353793, 353824, 353828, 353841, 353847, 353848, 353862, 353893, 353936, 353945, 353958, 354024, 354025, 354051, 354052, 354074, 354093, 354151, 354418, 354434, 354445, 354466, 354470, 354492, 354498, 354507, 354517, 354523, 354529, 354550, 354566, 354586, 354593, 354640, 354644, 354663, 354672, 354676, 354691, 354816, 354853, 354854, 354862 og 354914.
3. Porteføljestyret for banebrytende forskning tildeler 156,8 millioner kroner til 16 søknader til FRIPRO om Forskerprosjekt for erfarne forskere og Forskerprosjekt for tidlig karriere og Treårig Forskerprosjekt med internasjonal mobilitet. Søknadene innvilges i henhold til

	FRIPRO – Bevilgningsprinsipper vedtatt av porteføljestyret for banebrytende forskning 12. april 2024, sak 14-24. a. Søknadene 353629, 353393, 354137, 354301, 354604 og 354620. innvilges i henhold til regel 2.2. b. Søknad 353571 innvilges i henhold til regel 2.3. Søknadene 352151, 353375, 353416, 353785, 354420, 354458, 354575, 354612 og 354652 innvilges i henhold til regel 2.4 og 3.
Sak PS-BF 46/24	FRIPRO statistikk Saksgrunnlag: Saksfremlegg Vedtak: Porteføljestyret for banebrytende forskning ble presentert for statistikk for innsendte og behandlede søknader til FRIPRO etter omleggingen til løpende søknadsmottak og behandling. Porteføljestyret er tilfreds med at omleggingen ikke ser ut til å ha ført til store endringer i karakterbruk og søkeradferd utover at antall mottatte søknader er betydelig redusert. Porteføljestyret ber administrasjonen komme tilbake med en oppdatering av status medio 2025.
Sak PS-BF 47/24	Tilleggsfinansiering HERA U.off., jf. Offl. §14 Saksgrunnlag: Saksfremlegg Vedtak: Norske forskningsmiljøer har gjort det bedre enn stipulert i HERAs (Humanities in the European Research Area) utlysning <i>Crisis – Perspectives from the Humanities</i>. Det er et mål å øke internasjonalt forskningssamarbeid innenfor humaniora. Porteføljestyret for banebrytende forskning ber Forskningsrådet øke sin finansiering av prosjekter med norsk deltakelse i HERAs utlysning <i>Crisis</i> med 25 prosent fra 900 000 Euro til 1 125 000 Euro. Dette vil kunne finansiere fire prosjekter med norsk deltakelse.
Sak PS-BF 48/24	Porteføljeutvikling Saksgrunnlag: Saksfremlegg Vedlegg 1: Forskningsrådets finansiering av grunnleggende forskning, med vekt på SFF og FRIPRO Vedtak: Porteføljestyret tar saken til orientering.
Sak PS-BF 49/24	Investeringsplan 2025-2027 Saksgrunnlag: Saksfremlegg Vedlegg 1: Utkast til investeringsplan 2025-2027 Vedtak: Porteføljestyret for Banebrytende forskning har behandlet utkast til investeringsplan 2025-2027, og vedtar investeringsplanen med de endringer som fremkom i møtet og/eller i en skriftlig tilbakemeldingsrunde i etterkant av møtet, etter at en endelig versjon er sendt til porteføljestyrets medlemmer for endelig godkjenning.
Sak PS-BF 50/24	Porteføljeplan Saksgrunnlag: Saksfremlegg

	• Vedlegg 1: Utkast til porteføljeplan for Banebrytende forskning
Vedtak:	Forskningsrådets strategi skal følges opp i de nye porteføljeplanene og i investeringsplanene for 2025-27. Porteføljestyret for Banebrytende forskning vedtar at følgende tverrgående tiltak innarbeides i porteføljeplanen: • <i>Bidra til å etablere og ta i bruk felles mekanismer for å sikre god balanse og kobling mellom nasjonal og internasjonal finansiering innenfor porteføljen.</i> • <i>Vurdere innhold og tidspunkt i utlysninger i lys av internasjonale utlysninger, spesielt Horisont Europa og EØS-midlene</i> • <i>Bidra til oppfølging av fagevalueringer på fagområder som er sentrale i porteføljen.</i> • <i>Bidra til at ideer av relevans for porteføljen, skapt i SFF eller andre sentre, tas videre til anvendelse og innovasjon.</i> Porteføljestyret forventer at tiltakene iverksettes koordinert i flere porteføljer slik at en ønsket synergieffekt oppnås. Porteføljestyrets øvrige kommentarer innarbeides i porteføljeplanen før den legges ut for eksterne innspill i innspillsmøte.
Sak PS-BF 51/24	Sentre for fremragende forskning (SFF-VI), prosess for søknadsbehandling og beslutning om bevilgning Saksgrunnlag: Saksfremlegg
Vedtak:	Administrasjonen tar med seg innspillene fra diskusjonen i det videre arbeidet med saken.
Sak PS-BF 52/24	Eventuelt Porteføljestyremedlemmene er invitert til Nobelkonferanse ved NTNU. Porteføljestyret ønsker et fellesmøte mellom PS Banebrytende og PS Forskningssystemet.
Sak PS-BF 53/24	Godkjenning av møteprotokoll Porteføljestyret godkjenner møteprotokollen.

Sak PS-BF 56/24

Spørsmål om habilitet

U.off. jf. offl. § 14

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for Banebrytende forskning	Petter Helgesen	Harald H. Simonsen	1. Bestemmelser om habilitet og tillit i Norges forskningsråd - kort
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Habilitet for sak 58 og 59 tas opp under behandlingen av sakene.
Alle porteføljestyrets medlemmer er habile i behandlingen av de øvrige saker på sakslisten.

Kort bakgrunn Møtet er et tildelingsmøte for tildeling av midler til FRIPRO-søknader og optimaliseringsmidler for humaniora. For slike tildelingssaker er det spesielt viktig at porteføljestyret diskuterer spørsmål om habilitet knyttet til styrets medlemmer med hensyn til de søknader som skal behandles på møtet.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Alle møter i porteføljestyrene skal ha en sak hvor styret vurderer medlemmenes habilitet knyttet til sakene som skal behandles på møtet.

Hovedpunkter Habilitet for sak 58 og 59 tas opp under behandlingen av sakene.
Medlemmer som er inhabile forlater møtet og deltar ikke i diskusjon og vedtak knyttet til søknadene de er inhabile for.
Det er ingen inhabilitet knyttet til andre saker på sakslisten.

Forberedelse / prosess En liste over prosjektledere og deltagere i søknadene som skal behandles i sak 58, ble lagt ut i porteføljestyrets teamrom før møtet. Porteføljestyrets medlemmer ble før møtet bedt om å melde inn vurdering av sin habilitet knyttet til søknadene som skal behandles i sak 58. Et forslag til inhabile medlemmer er laget av administrasjonen basert på innspillene.

Videre saksgang Følges opp i møtet.

Bestemmelser om habilitet og tillit

i Norges forskningsråd – kortversjon

Forskningsrådet er omfattet av habilitetsbestemmelsene i Forvaltningslovens kapittel II "Om ugildhet". Bestemmelsene gjelder også eksterne enkeltpersoner som bidrar i Forskningsrådets saksbehandling, som fagekspert. Forskningsrådet har i tillegg vedtatt egne bestemmelser om habilitet og tillit. Disse er på noen punkter strengere enn lovens regler. De viktigste bestemmelsene for vurdering av habilitet er følgende:

Fra bestemmelsene:

2 Definisjoner

I disse bestemmelsene menes med:

Part – person som en avgjørelse retter seg mot eller som saken ellers direkte gjelder, jf. forvaltningslovens § 2 e). Som part regnes normalt også enkeltperson som er direkte identifisert i en søknad og som har en sentral rolle i prosjektet.

3 Habilitetskrav og avgjørelse av habilitetsspørsmålet

3.1 Automatisk inhabilitet

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er i alle tilfelle inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak

- a) når han eller hun selv er part i saken
- b) når han eller hun er i slekt eller svogerskap med en part i opp- eller nedstigende linje eller i sidelinje så nært som søsken
- c) når han eller hun er eller har vært gift eller partner med eller er forlovet med, eller er samboer med, eller er fosterfar, fostermor eller fosterbarn til en part.
- d) når han eller hun er verge eller fullmektig for en part i saken eller har vært verge eller fullmektig for en part etter at saken begynte
- e) når han eller hun leder eller har en ledende stilling i, eller er medlem av styringsorgan eller bedriftsforsamling for en offentlig eller privat virksomhet, som er part i saken
- f) når han eller hun er, eller for mindre enn 3 år siden har vært, veileder for en part med sikte på doktorgrad

3.2 Inhabilitet etter skjønn

Ansatt, ekspert eller medlem av styrende og rådgivende organer i Forskningsrådet samt enhver annen som utfører tjeneste eller arbeid for Forskningsrådet, er inhabil til å tilrettelegge grunnlaget for en avgjørelse, eller treffe avgjørelse i en sak når det foreligger særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til hans eller hennes upartiskhet.

Ved vurderingen skal det blant annet legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære særlig fordel, tap eller ulempe for ham eller henne selv eller noen som han eller hun har nær personlig tilknytning til. Det skal også legges vekt på om ugildhetsinnsigelse er reist av en part.

Kommentar til 3.2:

I skjønnsvurderingen skal en særlig vurdere og vektlegge følgende:

- personlig interesse for utfallet av saken
- nært faglig samarbeid, herunder vurdere betydningen av samforfatterskap og veiledning
- nært vennskap
- personlig eller faglig motsetningsforhold
- personlig eierskap – aksjer e.l.

Fra veiledningen:

3. Generelt om habilitetsvurdering

Ved vurdering av habilitetsforhold vil det ofte være behov for å bruke skjønn. Ved vurdering av habilitet må følgende overordnede spørsmål stilles:

- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft?
- Er det noen forhold i saken som kan svekke, eller kan antas å svekke, vedkommendes profesjonelle dømmekraft sett utenfra?
- Er vedkommendes opptreden egnet til å svekke tilliten til beslutningen?

Det skal legges vekt på muligheten for personlig fordel, tap eller ulempe som følge av utfallet av saken.

Nedenfor er det satt opp en oversikt over hvilke forhold som bør vurderes når man skal avgjøre om en person er inhabil.

Sjekkpunkter	Nærmere beskrivelse
a) Automatisk inhabilitet	Se bestemmelsene om automatisk inhabilitet
b) Nær personlig/faglig tilknytning	Nært personlig vennskap (det må være mer enn bare bekjentskap), faglig fellesskap, for eksempel samarbeid eller samforfatterskap av nyere dato etc. Både omfang og nærhet i tid er elementer i vurderingen av nærhet i samarbeid/-samforfatterskap (se kapittel 4.1 om faglig samarbeid). Ved vurdering av om nære personlige eller faglige forhold fører til inhabilitet, må det vurderes om avgjørelsen av den aktuelle saken har betydning for den man har et nært forhold til (jf. punkt c).
c) Mulighet for personlig vinning/tap/ulempe	For å bli inhabil skal man selv, eller noen man har et nært forhold til (punkt b), ha noen grad av personlig interesse av utfallet av en sak. I Forskningsrådet vil det normalt dreie seg

	om utfallet av en prosjektbevilgningssak. Den personlige interessen kan være av faglig og/eller økonomisk art. For universitetsansatte kan egeninteressen ofte være av faglig art. Man kan ha en egeninteresse av at ens fagmiljø blir styrket, får økt anerkjennelse, eller får finansiert nytt utstyr, selv om man ikke selv er direkte involvert i det aktuelle prosjektet, fordi dette kan øke ens egne muligheter for fremtidig støtte. For en bedriftsansatt, spesielt fra en liten bedrift, kan egeninteressen være av økonomisk art, det kan trygge arbeidsplassen for alle om bedriften får en bevilgning. For ansatte ved forskningsinstitutter kan begge forhold være aktuelle, avhengig av instituttets størrelse og mangfold (se kapittel 5).
d) Andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning hvis vedkommende deltar	Er det noen forhold som kan svekke, eller kan antas å svekke, den profesjonelle dømmekraften sett utenfra, for eksempel knyttet til kravet om forsvarlig saksbehandling, likebehandling eller saklighet? Kontrollspørsmålet må være: Hvordan tar dette seg ut utenfra? Det må være en vurdering som bygger på mer enn løse antagelser og spekulasjoner. Man må vurdere det slik at det er overveiende sannsynlig, at noen vil reise spørsmål ved en persons upartiskhet, og at dette vil svekke tilliten til den aktuelle beslutningen.

Det er viktig at alle aktuelle momenter vurderes i hvert enkelt tilfelle. Hvis flere momenter gjør seg gjeldende samtidig, kan det lettere føre til inhabilitet.

4. Vurdering av inhabilitet etter skjønn

Når det ikke foreligger automatisk inhabilitet, er det viktig å vurdere inhabilitet ut fra reglene om skjønn. Det er ulike faktorer som må vurderes under denne kategorien. Vurderingstemaene er om det foreligger andre særegne forhold som er egnet til å svekke tilliten til en beslutning dersom vedkommende deltar i saksbehandlingen. Det skal bl.a. legges vekt på om avgjørelsen i saken kan innebære en mulighet for fordel, tap eller ulempe for vedkommende selv eller noen han eller hun har nær personlig tilknytning til.

Habilitetskravene kan bli noe strengere jo vanskeligere, viktigere og mer skjønnspreget en sak er, og også når den enkeltes mulighet for å påvirke den endelige avgjørelse i en sak er stor. Det er viktig at det ikke skapes tvil om vedkommendes tilknytning til saken eller partene.

Nedenfor drøftes en del typiske situasjoner som er aktuelle i Forskningsrådet

4.1 Nært faglig samarbeid, herunder samforfatterskap og veiledning

Den som har, eller inntil nylig har hatt, et nært faglig samarbeid med en person eller institusjon som er part i saken vil kunne bli inhabil fordi et nært faglig samarbeid kan påvirke evnen til upartisk vurdering.

Generelt skal det mye til for at samarbeid i tjeneste skal medføre inhabilitet. Det er først hvis samarbeidet er særlig nært og omfattende at det kan bli spørsmål om inhabilitet av den grunn alene.

Vanlig samarbeid i tjeneste og kontakt grunnet i arbeid innen samme fagfelt vil normalt ikke føre til inhabilitet. Forvaltningsloven åpner for en bred skjønnsmessig vurdering der det avgjørende er om det er konstatert et «særegent forhold» og om det er «egnet til å svekke tilliten» til upartisk vurdering. Forskning kan imidlertid ha særtrekk som skiller det fra annet samarbeid i tjeneste, fordi forskning er en mer personlig virksomhet.

Der kriteriene for rettmessig forfatterskap er oppfylt (jfr. definisjonen i etikkom.no) vil det foreligge et samarbeid, men det er ikke gitt at det medfører inhabilitet. Antall bidragsytere til en publikasjon, og rollen vedkommende har hatt, kan si noe om sannsynligheten for at samarbeidet er så nært at det vil medføre inhabilitet. Antall sampublikasjoner og utgivelseshyppigheten er også faktorer som må vurderes.

Samforfatterskap som ikke fyller vilkårene for rettmessig forfatterskap, vil ikke føre til inhabilitet med mindre det også foreligger samarbeid ut over samforfatterskapet som er av en slik karakter at det fører til inhabilitet.

- Redaktøransvar vil normalt ikke medføre inhabilitet.
- Ved rettmessig samforfatterskap som ligger nær 3 år tilbake i tid kan det være aktuelt å undersøke når samarbeidet fant sted, fordi det kan ha gått en tid før publikasjonen kom på trykk.

Veiledning

En person som har vært veileder for en part med sikte på doktorgrad for mer enn tre år siden (jf. bestemmelsenes punkt 3.1 f) må vurdere sin habilitet ut fra spørsmålene i de tre kulepunktene i kapittel 3 i veiledningen. Det samme gjelder for den som er, eller har vært, veileder for en part med sikte på andre eksamener enn doktorgrad.

5. Inhabilitet for ansatt ved samme institusjon (kollega-inhabilitet)

Når det gjelder kollegainhabilitet, kan både reglene om automatisk inhabilitet og inhabilitet etter skjønn komme til anvendelse.

Flere momenter må vurderes når en person skal være med på å fatte vedtak som gjelder søknader fra den institusjonen der vedkommende er ansatt.

- Hvilken posisjon har vedkommende i institusjonen?
 - Under ellers like forhold vil inhabilitet kunne oppstå oftere når vedkommende har en sentral posisjon i den virksomhet der vedkommende er ansatt.
- Eierrettigheter i form av aksjer eller lignende i den institusjonen hvor vedkommende er ansatt, må vurderes.
 - Høy stilling ved institusjonen kan medføre at selv en mindre aksjepost vil kunne utløse inhabilitet. Omvendt vil en stor aksjepost kunne bidra til å utløse inhabilitet også for en vanlig ansatt i vedkommende institusjon.

Vurdering av inhabilitet vil kunne påvirkes av hvilken sektor (universitetssektoren, instituttsektoren eller næringslivet) vedkommende er tilknyttet.

Under følger noen momenter som kan brukes ved habilitetsvurderingen basert på vedkommendes tilknytning til de ulike sektorene:

Universitetssektoren

Den som er rektor, dekan eller instituttleder vil være inhabil til å behandle søknader fra egen enhet i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1 e). Det samme gjelder den som sitter i styret for universitetet, fakultetet eller instituttet.

Forsker/professor vil ofte kunne være inhabil for søknader der forskere fra egen forskergruppe, eller nære faglige samarbeidspartnere, er sentrale. Det at man kommer fra samme institutt, behøver ikke å medføre inhabilitet. Dette vil være avhengig av instituttets størrelse (antall forskere) og den faglige relasjonen mellom søker og vedkommende forsker/professor. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Instituttsektoren

Den som er leder, eller har ledende stilling, ved et institutt vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for instituttet.

Forsker-/professorstilling vil, på samme måte som for universitetssektoren, ofte kunne medføre inhabilitet for søknader der forskere fra egen forskergruppe eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for den ansatte at en søknad fra instituttet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for instituttets økonomi og renommé.

Næringslivet

Den som er leder, eller har ledende stilling, i et selskap vil være inhabil i henhold til bestemmelsenes punkt 3.1.e). Det samme gjelder den som sitter i styret for selskapet.

Ansatte i et selskap som søker om forskningsmidler, vil, på samme måte som for universitets- og instituttsektoren, ofte kunne være inhabile for søknader der personer fra eget fagmiljø eller nære faglige samarbeidspartnere er sentrale. I tillegg må det vurderes hvilken betydning det har for de ansatte at en søknad fra selskapet blir innvilget. I denne vurderingen må det legges særlig vekt på prosjektets betydning for selskapets økonomi og renommé.

Sak PS-BF 60/24

Porteføljeplan

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for Banebrytende forskning	Petter Helgesen	Harald H. Simonsen	1. <i>Porteføljeplan for Banebrytende forskning – til Styret</i>
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak Porteføljeplanen vedtas.

Kort bakgrunn De fire første porteføljeplanene for porteføljene Banebrytende forskning, Forskningssystemet, Innovasjon og Muliggjørende teknologier, skal legges fram for godkjenning i Forskningsrådet styre den 5. desember.

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Porteføljeplanen for banebrytende forskning skal vedtas av porteføljestyret før den behandles i Forskningsrådets styre den 5. desember.

Hovedpunkter Porteføljestyret ble per epost orientert om en endring i kjøreplanen for porteføljeplanene. De fire første planene legges nå fram for godkjenning i Forskningsrådets styre den 5. desember. Kjøreplanen for saksforberedelsen til styresaken tilsa at vi måtte sende fra oss planen før den 20. november. Dersom Styret er fornøyd med planen, blir planen godkjent i dette møtet. I så fall kommer planen ikke tilbake til porteføljestyret til endelig vedtak i møtet den 13. februar 2025 slik vi tidligere har lagt til grunn.

Innspill som kom fram i innspillsmøtet, er innarbeidet i planen og en ny versjon ble sendt ut til hele porteføljestyret slik at alle hadde anledning til å se og kommentere den før den går videre til Styret. I porteføljeplanen som er vedlagt sakspapirene (vedlegg 1), er kommentarene som kom fra porteføljestyrets medlemmer innarbeidet. Dette er samme versjon som oversendes styret for godkjenning

Forberedelse / prosess En versjon av porteføljeplanen, hvor kommentarer som kom fram i porteføljestyrets møte 5/24 den 16. oktober var innarbeidet, ble lagt ut på Forskningsrådets nettsider som underlag for et innspillsmøte med fagmiljøene den 4. november. Innspill fra møtet samt skriftlige innspill som ble sendt inn rett etter møtet, ble innarbeidet i planen og en ny versjon ble sent til porteføljestyrets medlemmer for kommentar/innspill. Kommentarene/innspill som kom inn, er innarbeidet i vedlegget til saken (vedlegg1).

Videre saksgang Planen legges fram for Forskningsrådets styre til godkjenning i deres møte den 5. desember.

Porteføljeplan

Gjelder fra 2025

Banebrytende forskning

Innhold

1	Utfordringer og muligheter	3
2	Om porteføljen	3
2.1	Porteføljens avgrensning	3
2.2	Finansiering	4
2.3	Utvikling av porteføljen.....	5
3	Mål for porteføljen	5
4	Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak	6

Om porteføljestyling

Gjennom porteføljestyling skal Forskningsrådet utvikle sin totale prosjektportefølje strategisk og helhetlig for samlet sett å oppnå [målene som regjeringen har satt for Forskningsrådet](#), etterleve [vedtektene](#) og bidra til mål og prioriteringer i [Langtidsplan for forskning og høyere utdanning \(LTP\)](#). Porteføljestyrene skal, hver for seg og samlet, følge opp disse overordnede føringene og realisere Forskningsrådets [strategi](#) innenfor sine respektive porteføljeområder.

Porteføljeplanen er det overordnede styringsdokumentet for hvert porteføljestyre og skal skape forutsigbarhet for søkere og finansierende departementer. Planen gjelder inntil det er behov for oppdatering.

Porteføljeplanen iverksettes gjennom en investeringsplan som oppdateres årlig med utgangspunkt i en porteføljeanalyse basert på tilgjengelig statistikk om porteføljen og øvrig nasjonal og internasjonal FoU-innsats. Investeringsplanen viser hvordan porteføljestyret vil prioritere sine tilgjengelige midler til ulike utlysninger og andre tiltak. Porteføljeanalysen ligger også til grunn for porteføljerapporten, som er porteføljestyrets årlige rapport til Forskningsrådets styre om egen aktivitet og porteføljens måloppnåelse. Analysen er også et viktig grunnlag for porteføljestyrets innspill til Forskningsrådets budsjettforslag og for Forskningsrådets årsrapport.

1 utfordringer og muligheter

Nysgjerrighetsdrevet grunnleggende forskning av høy kvalitet er selve fundamentet i kunnskapssystemet og er en forutsetning for de mer radikale gjennombruddene i forskningen. Den flytter kunnskapsfronten og bidrar til internasjonal utvikling av fagområdene. Betydningen av slik banebrytende forskning kan ikke overvurderes. Den er grunnlaget for å utvikle nye ideer og ambisjoner, og bidrar til å flytte grensene for hva vi vet og kan oppnå. Gjennom banebrytende forskning oppnår vi innsikt og forståelse som er fundamental for kulturell og samfunnsmessig utvikling, og en opplyst samfunnsdebatt. Å ha verdensledende fagmiljøer og høy kvalitet i bredden av forskningen gir en kunnskapsberedskap som er avgjørende for å nå målene om konkurransekraft, innovasjonsevne og bærekraft.

[Regjeringens Langtidsplan for forskning og utdanning \(LTP\)](#) beskriver utfordringene samfunnet står overfor og de overordnede samfunnsmålene for den banebrytende forskningen. Spesielt kapittel 2.3 i planen som beskriver det overordnede målet *Høy kvalitet og tilgjengelighet i forskning og høyere utdanning*, gir en begrunnelse for viktigheten av høy kvalitet i forskningen og ambisjonen om at Norge skal ha verdensledende fagmiljøer på enkelte områder.

I planen står det bl.a. (kap. 2.3, s. 21):

For at vi skal nå målene om konkurransekraft, innovasjonsevne og bærekraft [...] er det avgjørende at norsk forskning og høyere utdanning har høy kvalitet og er tilgjengelig for de som har bruk for den. I tillegg er det et mål i seg selv for Norge som kunnskapsnasjon å ha faglig sterke og godt utbygde systemer for forskning og høyere utdanning. Vi skal ha verdensledende fagmiljøer på enkelte områder og sikre høy kvalitet i hele bredden av forskning og høyere utdanning. Regjeringen vil legge et godt grunnlag for å utvikle flere fremragende fagmiljøer og heve kvaliteten på forskning og utdanning.

[Forskningsrådets strategi](#) utdyper langtidsplanen. Her står det (s. 5):

Forskningsrådet spiller en viktig rolle for at forskningssystemets viktigste ressurs – forskerne selv – skal kunne utvikle sine ideer og ambisjoner og fremskaffe ny kunnskap i sine forskningsmiljøer. Forskning av høy kvalitet styrker Norges kunnskaps- og kompetanseberedskap og flytter grensene for hva vi vet, forstår og kan få til. Forskning gir innsikt og forståelse, er en grunnleggende del av samfunnets kulturelle utvikling og bidrar med kunnskap til en opplyst samfunnsdebatt.

Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og Forskningsrådets strategi danner det viktigste grunnlaget for denne porteføljeplanen.

2 Om porteføljen

2.1 Porteføljens avgrensning

Forskningsrådets portefølje av aktive prosjekter omfatter prosjekter som Forskningsrådet finansierer, eller som har midler fra EUs rammeprogram for forskning og innovasjon, eller andre finansieringskilder Forskningsrådet har ansvar for å mobilisere søkere til. Forskningsrådet

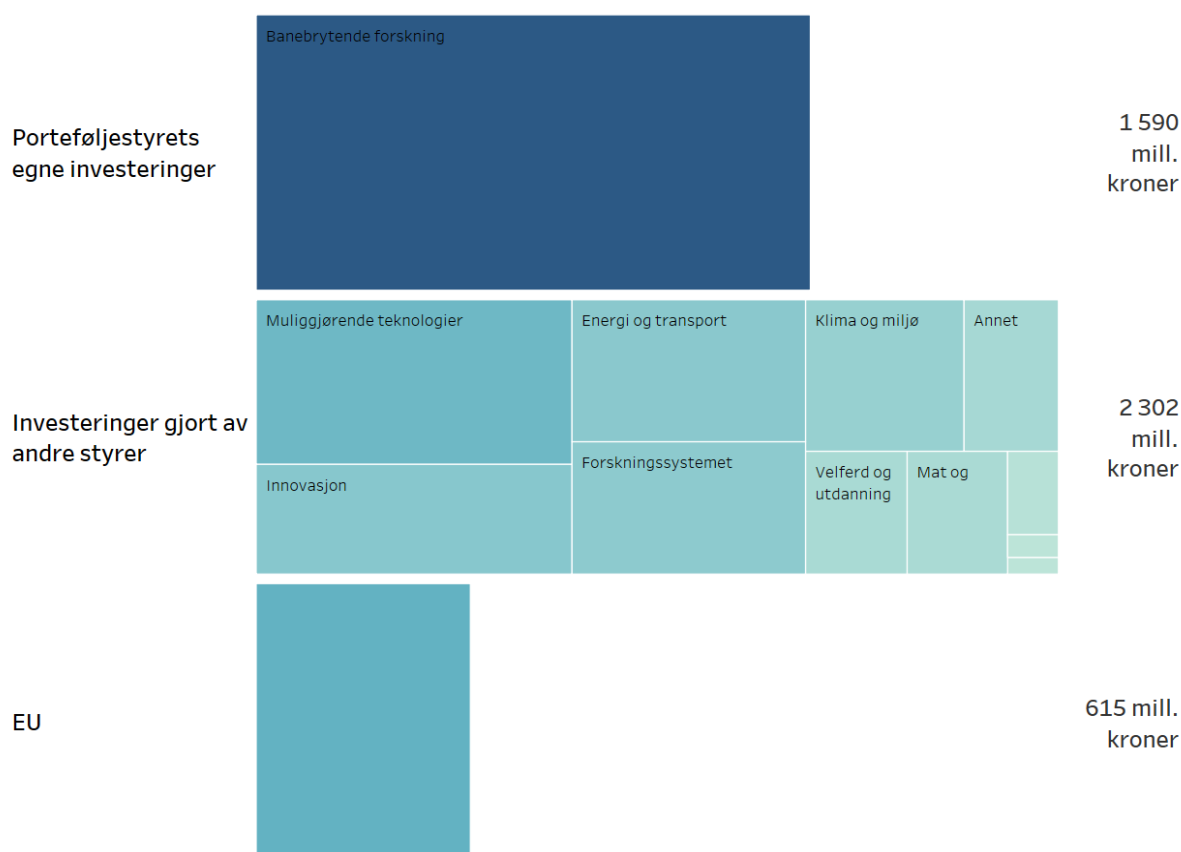
kategoriserer alle innvilgede prosjekter langs ulike dimensjoner og denne kategoriseringen ligger til grunn for inndelingen av prosjekter i 11 porteføljer. Prosjekter med støtte fra EUs rammeprogram merkes tilsvarende. Porteføljene kan ha varierende grad av overlapp med hverandre og et prosjekt kan inngå i flere porteføljer.

Porteføljen for Banebrytende forskning består av Forskningsrådets portefølje av grunnleggende forskningsprosjekter. I tillegg inngår norske fagmiljøers portefølje av prosjekter finansiert gjennom søyle 1 fremragende forskning i EU-programmene Horisont 2020 og Horisont Europa .

2.2 Finansiering

Porteføljen for banebrytende forskning var i 2023 på totalt 4 430 millioner kroner, som vist i figur 1. Av dette utgjorde innsatsen fra porteføljestyret ca. 35 % og finansieringen fra øvrige porteføljestyre ca. 51 %. Finansieringen fra EUs rammeprogram utgjør ca. 14 %.

Norske fagmiljøers portefølje av prosjekter finansiert av det europeiske forskningsrådet (ERC) utgjør den største delen av finansieringen fra søyle 1 i EU's rammeprogram og var i 2023 omtrent 2,5 ganger så stor som finansieringen gjennom Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA).

Figur 1. Finansieringskilder til prosjektene i porteføljen (2023-tall).

I 2023 var det i første rekke Kunnskapsdepartementet som finansierte forskningen knyttet til porteføljestyrets egen innsats. Hoveddelen av midlene kommer fra departementets post for grunnleggende forskning. En mindre andel kommer fra departementets bevilgning til strategiske forskningsprioriteringer. Dette gjelder oppfølgingen av stortingsmeldingen om humaniora og

satsingene på nukleær forskning og norsk som fagspråk. Merk at omfanget av finansieringen og hvilke føringer departementene legger, vil variere fra år til år.

2.3 Utvikling av porteføljen

Porteføljestyret har et rådgivningsansvar overfor Forskningsrådets styre. Dette utøves ved å gi råd om porteføljeområdet i strategiske saker som budsjettinnspill, strategier, relevante høringer, og nye initiativer og tendenser etc. som er av betydning for utvikling og status i porteføljen.

Porteføljestyret har også et overordnet ansvar for fagutvikling i Forskningsrådet. En viktig oppgave er å gjennomføre fagevalueringer innen alle fagområder. Fagevalueringene er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for utvikling av forskningen i UH- og instituttsektor, og danner grunnlag for porteføljestyrets rådgivning til Forskningsrådets styre, til andre porteføljestyre og til Forskningsrådets administrasjon. Fagevalueringene er også viktige som grunnlag for utvikling av porteføljen innen banebrytende forskning.

Porteføljestyret vil se egne investeringer i lys av de samlede investeringene i porteføljen og vil basere sine valg på den årlige porteføljeanalysen. Fagevalueringene vil være et viktig underlag for porteføljeanalysene.

En stor del av porteføljen er finansiert av porteføljestyrene for Muliggjørende teknologier, Innovasjon (spesielt sentrene for forskningsdrevet innovasjon), Forskningssystemet (spesielt forskningsinfrastruktur og internasjonalisering), Energi og transport, Klima og miljø m.fl. (se Figur 1). Det er viktig for porteføljestyret å følge utviklingen i disse porteføljene og samkjøre aktuelle tiltak.

Den største delen av ERC-prosjektene som inngår i porteføljen, er innenfor samfunnsvitenskap og humaniora. I forhold til størrelsen av fagene i Norge er uttellingen av ERC-prosjekter innenfor naturvitenskap og teknologi og livsvitenskap lavere enn for samfunnsvitenskap og humaniora. Som et ledd i utviklingen av flere verdensledende fagmiljøer, er det ønskelig å øke antall ERC-prosjekter generelt, og spesielt innenfor naturvitenskap og teknologi og livsvitenskap slik at uttellingen når samme nivå som for samfunnsvitenskap og humaniora. Porteføljestyret vil ta hensyn til dette i utformingen av sine virkemidler.

3 Mål for porteføljen

Målene for alle porteføljeplanene er avledet av LTP og regjeringens mål for Forskningsrådet, og hvert porteføljestyre legger de meste relevante av disse til grunn for sitt arbeid. Målene skal adresseres både gjennom porteføljestyrets rådgiving til Styret og gjennom porteføljestyrets egne investeringer.

Mål 1: Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet bibliometriske data og norske fagmiljøers gjennomslag i internasjonale utlysninger i regi av f.eks. ERC.

Mål 2: Forskningsmiljøene innenfor porteføljen utfører langsiktig, grunnleggende forskning som bidrar til å flytte forskningsfronten

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet bibliometriske data, norske fagmiljøers gjennomslag i internasjonale utlysninger, samt resultater fra fagevalueringer.

Mål 3: Kunnskap, funn og resultater fra banebrytende forskning skal deles og tas i bruk

Måloppnåelse vil bli vurdert på basis av blant annet utviklingen i åpen publisering og bidrag til kunnskapsoverføring gjennom forskningspublikasjoner, konferansebidrag og populærvitenskapelig publisering.

4 Porteføljestyrets prioriteringer og tiltak

Forskningsrådet har en rekke policydokumenter og handlingsplaner som utfyller Forskningsrådets strategi, knyttet til blant annet etikk og samfunnsansvar, kjønnsbalanse og mangfold, rekruttering og internasjonalt samarbeid (se Forskningsrådets [nettsider for forskningspolitikk og strategier](#)). Mange av disse dokumentene inneholder prioriteringer og tiltak som gjelder hele Forskningsrådets portefølje, og dermed også porteføljen for banebrytende forskning. De vil dermed komme i tillegg til porteføljestyrets egne prioriteringer og tiltak listet under.

Merk at de årlige tildelingsbrevene fra departementene kan introdusere nye tiltak i tillegg til de som er beskrevet i planen.

Prioritering 1: Porteføljestyret vil innrette porteføljen slik at den bidrar til flere verdensledende forskningsmiljøer

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 1 "Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer", Mål 2 "Forskningsmiljøer innenfor porteføljen utfører langsiktig, grunnleggende og nyskapende forskning av høy kvalitet som bidrar til å flytte forskningsfronten".

Tiltak:

- a) Finansiere nye sentre for fremragende forskning.
- b) Finansiere nye banebrytende prosjekter gjennom FRIPRO-ordningen.
- c) Bidra til å etablere og ta i bruk felles mekanismer for å sikre god balanse og kobling mellom nasjonal og internasjonal finansiering innenfor porteføljen.
- d) Bruke fagevalueringer som grunnlag for å utvikle bruken av virkemidler for banebrytende forskning.
- e) Styrke ordningen med sentre for fremragende forskning.
- f) Styrke porteføljen gjennom å finansiere større forskerprosjekter/mindre forskningssentre.
- g) Styrke FRIPRO-ordningen som virkemiddel for banebrytende forskning bl.a. gjennom en ekstern evaluering.
- h) Stimulere til å øke antall søknader til ERC og til høyere kvalitet på søknadene.

Prioritering 2: Porteføljestyret vil fremme spesielt nyskapende forskningsideer

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 1 "Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer", Mål 2 "Forskningsmiljøer innenfor porteføljen utfører langsiktig, grunnleggende og nyskapende forskning av høy kvalitet som bidrar til å flytte forskningsfronten".

Tiltak:

- a) Vurdere bruk av et virkemiddel for finansiering av radikale og banebrytende forskningsideer.
- b) Videreutvikle porteføljen av tverrfaglige prosjekter innenfor banebrytende forskning.

Prioritering 3: Porteføljestyret vil stimulere til internasjonalt forskningssamarbeid

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 1 "Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer", Mål 2 "Forskningsmiljøer innenfor porteføljen utfører langsiktig, grunnleggende og nyskapende forskning av høy kvalitet som bidrar til å flytte forskningsfronten".

Tiltak:

- a) Bidra til internasjonal mobilitet og kunnskapsutveksling.
- b) Utnytte potensialet til forskningssamarbeid knyttet til internasjonale partnerskap og forskningsinfrastrukturer.
- c) Vurdere innhold og tidspunkt i utlysninger i lys av internasjonale utlysninger, spesielt Horisont Europa og EØS-midlene.

Prioritering 4: Porteføljestyret vil løfte fram lovende talenter

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 1 "Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer" og Mål 2 "Forskningsmiljøene utfører nyskapende forskning av høy kvalitet som bidrar til å flytte forskningsfronten".

Tiltak:

- a) Finansiere nye forskerprosjekter for tidlig karriere.
- b) Finansiere nye treårige forskerprosjekter for internasjonal mobilitet.
- c) Gi råd om videreutvikling av ordningen med Forskerprosjekt for tidlig karriere.
- d) Vurdere ordningen med Treåring forskerprosjekt for internasjonal mobilitet.

Prioritering 5: Porteføljestyret vil legge til rette for at forskning tas i bruk

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 3 "Kunnskap, funn og resultater fra banebrytende forskning skal deles og tas i bruk".

Tiltak:

- a) Fremme betydningen av grunnleggende og banebrytende forskning i samfunnet.
- b) Fremme betydningen av grunnforskning for innovasjon.
- c) Stimulere til økt forskermobilitet mellom grunnleggende forskning, anvendt forskning og innovasjon.
- d) Bidra til at ideer, skapt i SFF eller andre sentre, tas videre til anvendelse og innovasjon.
- e) Stimulere forskere som har FRIPRO og SFF prosjekter, til å etablere møteplasser med forskere fra andre fagområder og med brukere (f.eks. gjennom KOS).

Prioritering 6: Porteføljestyret vil stimulere til fagutvikling

Prioriteringen skal bidra til oppnåelse av Mål 1 " *Porteføljen skal bidra til flere verdensledende forskningsmiljøer*", Mål 2 " *Forskningsmiljøene utfører nyskapende forskning av høy kvalitet som bidrar til å flytte forskningsfronten*" og Mål 3 " *Kunnskap, funn og resultater fra banebrytende forskning skal deles og tas i bruk* ".

Tiltak:

- a) Vurdere hensikt med og betydning av fagevalueringer.
- b) Videreføre satsingen på humaniora i Forskningsrådet for perioden 2024-2028. bl.a. gjennom samfinansiering av prosjekter med andre porteføljestyre.
- c) Følge opp fagevalueringene for naturvitenskap og teknologi (EVALNAT og EVALMIT).
- d) Følge opp fagevalueringene for livsvitenskap (EVALBIOVIT og EVALMEDHELSE).
- e) Iverksette fagevalueringer av humaniora og samfunnsvitenskap.

Sak PS-BF 61/24

Sentre for fremragende forskning (SFF-VI), prosess for søknadsbehandling og tildeling

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for Banebrytende forskning	Petter Helgesen	Kaja Kvaale	Ingen
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

BESLUTNINGSSAK

Forslag til vedtak	<i>Porteføljestyret vedtar følgende prosess for utlysning og søknadsbehandling av Sentre for fremragende forskning (SFF):</i> <i>1. Det settes en øvre grense for Forskningsrådets finansiering på 160 mill. kr. per senter.</i> <i>2. Porteføljestyret vil ikke differensiere Forskningsrådets finansiering mellom ulike fagområder. Det vil heller ikke åpnes for å kunne søke om tilleggsfinansiering fra SFF ordningen for kostbart utstyr eller infrastruktur.</i> <i>3. Porteføljestyret ønsker ikke at Forskningsrådets finansiering skal kunne endres fra søkt beløp gjennom forhandlinger.</i> <i>4. Porteføljestyret beslutter, basert på innstillingen fra den vitenskapelige komiteen i Trinn 1, hvilke søkere som inviteres til å søke til Trinn 2.</i> <i>5. I bevilgningsmøtet (høst 2027) beslutter Porteføljestyret kun hvilke sentre som skal finansieres innenfor rammen, og tildeler i henhold til søkt beløp.</i> <i>6. Porteføljestyret ønsker at den vitenskapelige komiteen i Trinn 2</i> <i>a. innstiller de to beste søknadene fra hvert hovedfagområde (Humaniora og Samfunnsvitenskap/Livsvitenskap/Naturvitenskap og teknologi) på "sikker plass" – til sammen seks søknader</i> <i>b. i tillegg innstiller søknader opp til plass nr.15, utover de 6 beste søknadene på "sikker plass". Disse søknadene rangeres basert på vitenskapelig kvalitet uavhengig av fagområde.</i> <i>7. For de søknadene som innstilles og rangeres jfr. pkt. 6b. over, vil Porteføljestyret ikke legge andre kriterier til grunn for sin porteføljevurdering enn søknadenes vitenskapelige kvalitet.</i>
---------------------------	---

Kort bakgrunn	En ny generasjon Sentre for fremragende forskning (SFF), SFF-VI, skal etter planen finansieres med oppstart av sentre våren 2028. Utlysningen av Trinn 1 i søknadsprosessen offentliggjøres våren 2025. Beslutningen om finansiering var tidligere lagt til Styret i Forskningsrådet, men er nå lagt til Porteføljestyret for Banebrytende forskning. SFF-ordningen har stor anerkjennelse i forskningssektoren, og føringer knyttet til beslutningsprosessen vil ha stor interesse. Eventuelle endringer fra tidligere SFF-utlysninger bør være godt forankret og må kommuniseres i utlysningen.
Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Saken fremmes i dette møtet slik at Porteføljestyret kan beslutte hvilke strategiske føringer knyttet til beslutningsprosessen som skal legges inn i utlysningen.

Hovedpunkter

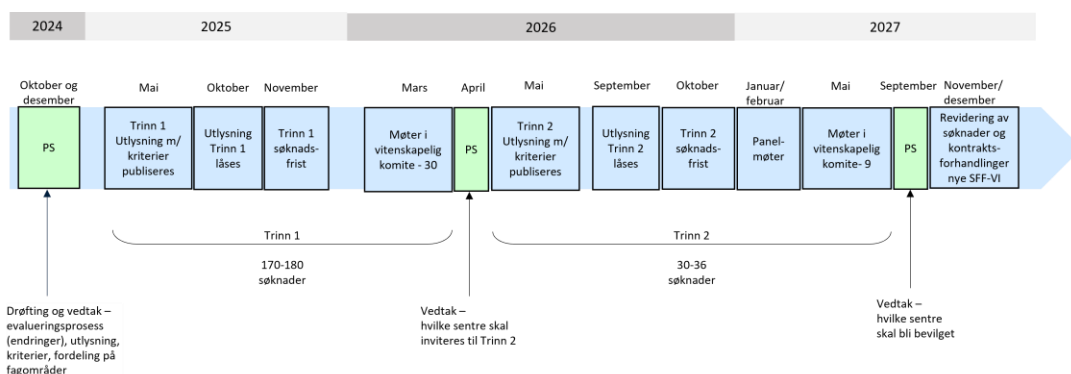
Rammen for SFF-VI utlysningen

Total tildelingsramme for SFF-VI utlysningen er 1760 millioner kroner. Dette er i tråd med dagens fordeling av midler til langsiktig grunnleggende forskning og tildeling av nye SFF hvert 5. år.

Erfaringen fra SFF-IV og SFF-V og den eksterne evalueringen av SFF - ordningen i 2020 viser at dagens omfang på tildelt beløp til hvert SFF senter gir gode rammer for å oppfylle målsettingen med SFF- ordningen. Dette er også et omfang nye søkere til SFF-VI er forberedt på. Det har vært foreslått å differensiere tildelingsbeløpet ved f.eks. å ha et lavere beløp for hvert senter og åpne for at det kan søkes tilleggsmidler for bruk av kostbart utstyr eller infrastruktur. Dette ble prøvd ut i SFF-IV utlysningen, men ble ikke vurdert som vellykket. De fleste søkte om maksimalt tilgjengelig beløp med henvisning til ulike ekstra kostnader. Det førte til ekstra administrativ belastning i Forskningsrådet uten at det var mulig å vurdere hvilke kostnader som burde avvises. Det er ulikt kostnadsnivå mellom ulike fagområder og disipliner, noe som burde vært synlig i søkt beløp, men dette skjedde altså ikke i SFF-IV. På den andre siden er det også svært stor forskjell i nivået på finansiering fra andre kilder enn SFF ordningen mellom dagens SFF'er. Ut fra en totalvurdering foreslås derfor en enhetlig ordning hvor den øvre grense for Forskningsrådets finansiering er 160 millioner kroner pr. senter og at det ikke differensieres mellom fagområder eller er mulig å søke tilleggsfinansiering fra SFF ordningen.

Utselgelsen av nye SFF-VI sentre skjer i to trinn

Nye SFF-sentre velges ut i en to-trinns søknadsbehandling, med en utlysning på hvert av trinnene. Til Trinn 1 av SFF-VI utlysningen forventer vi omtrent 150 korte søknader (5+2 sider). I dette trinnet, velger en vitenskapelig komite (ca. 30 medlemmer) ut de beste søknadene, som inviteres til å søke i Trinn 2. Porteføljestyret beslutter, basert på innstillingen fra den vitenskapelige komiteen, hvilke sentersøknader som inviteres til Trinn 2, og hvilke søknader som får avslag. Kun inviterte søkere kan søke i Trinn 2 hvor søkerne blir bedt om å sende inn en lang søknad (15+2 sider). Det forventes at ca. 30-36 søknader inviteres til Trinn 2. Søknadene mottatt i Trinn 2, vurderes først av ekspertpaneler med høy faglig kompetanse og deretter av en ny vitenskapelig komite (ca.10 medlemmer). Den vitenskapelige komiteen lager en rangert liste med de beste søknadene øverst på listen. Porteføljestyret beslutter deretter hvilke sentersøknader som kan bevilges innenfor den vedtatte rammen. Tidsplanen og prosessen for SFF-VI er illustrert i figuren nedenfor, hvor PS er Porteføljestyret for Banebrytende forskning (lysegrønn).

Vitenskapelige komiteer og ekspertpanel vurderer SFF-søknadene

En stor vitenskapelig komite med ca. 30 medlemmer vurderer søknadene som kommer inn til Trinn 1. De rundt 30 medlemmene i den vitenskapelige komiteen deles i 3 underkomiteer fordelt på tre hovedfagområder (*Humaniora og samfunnsvitenskap/Livsvitenskap/ Naturvitenskap og teknologi*). Navnene på medlemmene offentliggjøres. Søker velger hvilken underkomité søknaden primært skal behandles av. For tverrgående søknader kan søker velge to underkomiteer, en primær og en sekundær. Disse søknadene får en vurdering i begge komiteer, der endelig Trinn 1 vurdering gis av den primære komiteen.

I rekrutteringen til komiteene vil det bli lagt vekt på at medlemmene tidligere har ledet forskning på høyt vitenskapelig nivå. I tillegg skal medlemmene samlet ha faglig kompetanse som dekker mange fag/forskningsområder. Det er ønskelig at medlemmene samlet har kompetanse på flest mulig av de forskningsområdene som dekkes av fagpanelene brukt i ERC (European Research Council, det europeiske forskningsrådet). Det vil også bli vektlagt at medlemmer har erfaring fra tverrfaglig forskning. I Trinn 1 vil komitemedlemmene lese mange søknader og diskutere og sammenlikne søknadene. Hver underkomité skal utarbeide en liste med søknader de mener bør gå videre til Trinn 2, disse diskuteres deretter i felleskap på tvers av underkomiteene. Den samlede komiteen foreslår den endelige listen over søkere som skal inviteres til Trinn 2. Komiteen kan velge å ta med flere søknader fra en underkomite enn fra en annen, basert på antall søknader som behandles i underkomiteene og diskusjoner om kvalitet. (Porteføljestyret vedtar deretter hvilke søkere (30-36 stk.) som inviteres til å søke i Trinn 2 – se avsnitt om Porteføljestyrets rolle nedenfor).

I Trinn 2 av søknadsbehandlingen vurderes hver søknad først av et panel bestående av tre individuelle fageksperter med spisskompetanse innenfor søknadens fagområde. Panelet skriver først en panelvurdering, som sendes søker for tilsvarende ("rebuttal"), før en endelig panelvurdering skrives. Deretter overtar en ny vitenskapelig komite med ti medlemmer (tre fra hvert hovedfagområde og en leder av komiteen). Deres oppgave er å sammenlikne søknadene på tvers av fagfelt og rangere dem. Dette gjøres ved at hele komiteen leser alle søknadene, ekspertpanelenes vurderinger og eventuelle tilsvarende fra søker, og så har intervjuer med alle de potensielle senterledere. Den vitenskapelige komiteen skal først velge ut de to beste søknadene fra hvert hovedfagområde (*Humaniora og Samfunnsvitenskap/Livsvitenskap/Naturvitenskap og teknologi*) og rangere disse totalt seks søknadene høyest. Deretter rangerer komiteen ni søknader uavhengig av fagområde i henhold til kriteriene på plass 7-15. Øvrige søknader rangeres ikke av komiteen. Rangeringen danner grunnlaget for administrasjonens innstilling til

vedtak. Alle søknader som rangeres og inkluderes på listen, må tilfredsstille kravet til høy vitenskapelig kvalitet for et Senter for fremragende forskning. Porteføljestyret beslutter deretter hvilke sentersøknader som bevilges og hvilke som får avslag.

Porteføljestyrets rolle

Som i tidligere SFF-utlysninger, har Porteføljestyret en viktig rolle i å kvalitetssikre søknadsbehandlingsprosessen. I den foreslåtte prosedyren for søknadsbehandlingen, er det Porteføljestyret sin oppgave å fatte de formelle vedtakene. Dette utføres i to faser; I første fase, etter Trinn 1 av søknadsbehandlingen, fatter Porteføljestyret vedtak om å invitere de beste og høyest rangerte søkere til SFF-VI Trinn 2. I andre fase, etter at Trinn 2 er ferdigstilt, fatter Porteføljestyret vedtak om finansiering av sentre basert på utfallet av hele prosessen, dvs. rangeringen fra den vitenskapelige komiteen (10 medlemmer) (se tidslinjen for SFF-VI ovenfor).

Utvelgelsen av nye Sentre for fremragende forskning er basert på vurdering av vitenskapelig kvalitet og senterets potensial for grensesprengende forskningsresultater. Dette blir vurdert av de vitenskapelige komiteene og fagekspertene med høy faglig kompetanse. Komiteene i begge trinn anvender også moderat kjønnskvoltering for å komme fram til rangeringen av søknadene.

Forberedelse / prosess

Porteføljestyret drøftet saken i forrige møte, 5/24. Administrasjonen har lagt dette til grunn i forberedelsene til saken.

Videre saksgang

Porteføljestyrets vedtak og innspill innarbeides i utlysningen av SFF-VI som forberedes av administrasjonen og ferdigstilles våren 2025.

Sak PS-BF 62/24

Oppfølging av fagevalueringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for banebrytende forskning	Petter Helgesen	Terje Strand	EVALNAT og EVALMIT – anbefalinger fra nasjonal komite og innspill fra forskningsmiljøene
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak	Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets synspunkter og innspill i det videre arbeidet med oppfølging av fagevalueringer
---------------------------	--

Kort bakgrunn	Fagevaluering av biovitenskap (EVALBIOVIT) og fagevaluering av naturvitenskap (EVALNAT) ble startet opp i 2022. De nasjonale rapportene for evalueringene ble lansert 14. mars (EVALBIOVIT) og 5. april 2024 (EVALNAT). Det henvises i den sammenheng til Sak PS-BF 15/24. Porteføljestyret inviteres til drøfting av aktuelle tiltak for oppfølging av EVALBIOVIT og EVALNAT basert på anbefalinger i evalueringene, hovedsakelig nasjonal rapport, og oppfølgende dialog med forskningsmiljøene. To nye evalueringer er under arbeid; evaluering av forskning innenfor medisin og helse (EVALMEDHELSE) og matematikk, IKT og teknologi (EVALMIT). Disse evalueringene startet opp høsten 2023, og vil avsluttes med nasjonale rapporter i mars 2025. Etter at disse evalueringene er ferdig, vil det også bli innledet dialog med de evaluerte miljøene. Disse evalueringene har større innslag av instituttsektor og helseforetak enn de to foregående og kan derfor gi andre anbefalte tiltak. Det henvises til vedlegget «EVALNAT og EVALMIT – anbefalinger fra nasjonal komite og innspill fra forskningsmiljøene» som gir en orientering om anbefalingene fra de nasjonale komiteene og innspill fra miljøene. Det vil bli utarbeidet planer for oppfølging av de fire evalueringene i løpet av høsten 2025.
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Administrasjonen ønsker at Porteføljestyret drøfter aktuelle tiltak for oppfølging av EVALBIOVIT og EVALNAT basert på de nasjonale rapportene og innspill fra miljøene.
--	---

Hovedpunkter	Liste over mulige oppfølgings tiltak er basert på anbefalinger fra nasjonal komite for EVALBIOVIT og EVALNAT, tilbakemeldinger i forbindelse med lansering av rapportene (hhv. 14. mars og 5. april), innspillsmøte med de administrative enhetene (hhv. 17. og 24. juni), spørreundersøkelse til administrative enheter (juni 2024) og spørsmål om oppfølging til fakulteter ved universitetene (juni 2024). Alle innspillene er bearbeidet og systematisert. Dette notatet har hovedfokus på mulige nasjonale tiltak. Noen av disse tiltakene har adresse Forskningsrådet, mens andre er rettet mot Kunnskapsdepartementet eller andre sektordepartementer. Ansvar for oppfølging av noen av tiltakene i Forskningsrådet vil også gjelde andre porteføljestyre, f.eks. Porteføljestyret for forskningssystemet når det gjelder forskningsinfrastruktur. Behovet for tverrsektorielt samarbeid mellom departementene ble påpekt av flere institusjoner i forbindelse med innspillsmøtene i juni, så noen av tiltakene kan være aktuelt å diskutere med andre departement enn KD.
---------------------	--

På bakgrunn av innspillene fra miljøene er følgende tiltak aktuelle som oppfølging av EVALBIOVIT og EVALNAT. Tiltakene er ikke i prioritert rekkefølge. Noen av tiltakene vil være mer aktuelle enn andre, bl.a. fordi de har færre andre konsekvenser, er mindre ressurskrevende og enklere å implementere.

Utvikling av nasjonale planer for fagutvikling

Innenfor noen fag og fagområder er det foreslått å utarbeide nasjonale fagplaner eller strategiplaner. Slike planer vil kunne bidra til bedre nasjonalt samarbeid og bedre arbeidsdeling mellom forskjellige institusjoner, og vil bl.a. kunne styrke samarbeidet mellom UH-sektor og instituttsektor. Nasjonale fagplaner vil være spesielt viktig innenfor deler av kjemifaget, bl.a. organisk, analytisk og miljøkjemi, hvor det i evalueringen er påpekt store svakheter. Evalueringen peker også på behov for en nasjonal strategi for biovitenskapelig forskning som støtter opp om institusjonenes egne strategier med søkelys på økt kritisk masse og nasjonalt samarbeid for å bidra til vitenskapelig kvalitet.

Fagplaner kan også gjelde tverrfaglige områder, bl.a. materialvitenskap som er i grenseområdet mellom kjemi og fysikk, eller prioriterte fagområder som hav- og polar- og klimaforskning.

Forskningsinfrastruktur

Innenfor både UH-sektoren og instituttsektoren understrekes behovet for økt satsing på forskningsinfrastruktur som bl.a. innbefatter drift og oppgradering av eksisterende fasiliteter og utstyr, samt tilgang til internasjonal forskningsinfrastruktur. Det pekes på bedre samordning og deling av ressurser og infrastruktur og på utfordringer med driftsmidler for infrastrukturene.

Nasjonale forskerskoler

Etablering av forskerskoler innenfor områder hvor rekruttering medfører spesielle utfordringer. Forskerskolene¹ har som målsetning å heve kvalitet og relevans i doktorgradsutdanningen gjennom samarbeid i nasjonale nettverk, samt bidra strategisk til rekruttering. Forskerskolene har en varighet på inntil 8 år. Forskerlinjer, som retter seg mot rekruttering tidlig i utdanningsløpet, kan også være aktuelt.

Langsiktige og forutsigbare virkemidler

Endringsprosesser i UH-sektoren tar lang tid, mens støtteordningene (bl.a. forskerprosjekter) har kort varighet og er lite forutsigbare. Både UH-sektoren og instituttsektoren etterlyser mer langsiktige ordninger som kan bidra til mer stabile betingelser for faglig utvikling og rekruttering/karriereutvikling. Dette kan også gjelde tiltak for strukturelle endringer i sektoren.

Flere av forskningsmiljøene ønsker å styrke den grunnleggende forskningen, og understreker behovet for styrking av FRIPRO og SFF. Noen av de tematiske utlysningene bør ha færre føringer slik at det gis mulighet for deltagelse fra miljøer innenfor grunnleggende forskning.

Kjønnsbalanse og mangfold

Det vil være nødvendig med tiltak for å stimulere til bedre kjønnsbalanse og større mangfold innenfor flere fagområder. Dette vil i hovedsak være institusjonenes ansvar, men det etterlyses incentivordninger som kan bidra til å trekke utviklingen i riktig retning.

¹ <https://www.forskningsradet.no/finansiering/hva/forskerskoler/>

Økt uttelling i EUs rammeprogrammer

Både UH og instituttsektoren har som målsetning å få større uttelling i EUs rammeprogrammer for forskning og innovasjon. Tiltak for å stimulere til økt søkning bør vurderes.

Rekruttering og formidling

Flere miljøer påpekte i innspillsmøtene at det bør gjøres en innsats for å øke interessen for realfag som på sikt kan gi bedre rekruttering til universitetene og høyskolene. Denne innsatsen må rettes mot alle deler av utdanningsløpet, fra grunnskole til universiteter og høyskoler (opptak til studier, overgang fra bachelor til master, og videre til PhD).

Dialog/møteplasser og/eller samarbeid mellom forskningsmiljøene

På innspillsmøtene ble det uttrykt ønske om mer samarbeid mellom forskningsmiljøer, både innad i UH-sektoren og mellom UH- og instituttsektoren. Mer samarbeid med internasjonalt ledende forskningsmiljøer ble også nevnt. Slikt samarbeid kan f.eks. oppnås gjennom egne nettverkstiltak eller føringer som bedre legger til rette for nasjonalt/internasjonalt samarbeid. Flere professor-II-stillinger mellom universiteter, og mellom forskningsinstitutter og universiteter, og forinternasjonale forskere har vært foreslått.

Gjennomgang av finansieringsmodell for UH-sektoren

Dette er relatert til anbefalingen fra nasjonal komité for EVALNAT om å fjerne strukturelle hindre for utvikling av naturvitenskapen. Grunnfinansieringen til administrative enheter i UH-sektoren er nå i stor grad knyttet opp mot antall produserte studiepoeng. Det kan slå negativt ut for ønsket utvikling av noen fagområder. Spesielt for de kjemiske instituttene er dette utfordrende pga. det lavere studenttall i de senere årene.

Gjennomgang av finansieringsmodell for instituttsektoren

Flere av forskningsinstituttene påpeker at de har store finansielle utfordringer som begrenser mulighetene for fagutvikling. Deltagelse i EU-prosjekter gir også utfordringer siden den ikke fullfinansierer norsk deltagelse. Instituttsektoren ønsker en gjennomgang av de finansielle støtteordningene bl.a. grunnbevilgning og støtte til deltagelse i EU-prosjekter.

Utviklingsavtaler (mellom institusjonene og Kunnskapsdepartementet)

Det pekes på muligheten for å stimulere til endringsprosesser gjennom tiltak i utviklingsavtaler mellom KD og forskningsinstitusjonene. Dette kan spesielt gjelde behov for strukturelle endringer, økt internasjonalt forskningssamarbeid knyttet til EU/ERC, internasjonale partnerskap og bruk av internasjonale forskningsinfrastrukturer.

Spørsmål til drøfting i porteføljestyret:

- Hvilke tiltak er mest aktuelle for oppfølging av EVALBIOVIT og EVALNAT? Hvilke tiltak vil være mulig innenfor et «null-regime», og hvilke tiltak vil kreve økonomiske ressurser og/eller stor innsats fra institusjonene?
- Er det noen av tiltakene som bør gjennomføres raskt, og hvordan kan disse finansieres? Hva med tiltak rettet mot enkelte fag?
- Bør Forskningsrådet sette av egne midler for oppfølging av tiltak ifm. fagevalueringene?
- Bør det settes ned oppfølgingsutvalg med representanter for forskningsmiljøene som utarbeider forslag til konkrete planer for oppfølging?

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken på bakgrunn av fagevalueringene innenfor biovitenskap (EVALBIOVIT) og naturvitenskap (EVALNAT)

Videre saksgang

Administrasjonen tar med seg innspill fra diskusjonen i det videre arbeidet med oppfølging av fagevalueringene med spesiell vekt på tiltak som må gjøres på kort sikt. Vi vil komme tilbake med forslag til oppfølgingstiltak for alle fire fagevalueringene høsten 2025. Det planlegges å drøfte mulige tiltak også med Kunnskapsdepartementet, institusjonene, UHR og FFA.

EVALNAT og EVALMIT- anbefalinger fra nasjonal komite og innspill fra forskningsmiljøene

Bakgrunn

Fagevaluering av biovitenskap (EVALBIOVIT) og fagevaluering av naturvitenskap (EVALNAT) ble startet opp i 2022. De nasjonale rapportene for evalueringene ble lansert 14. mars (EVALBIOVIT) og 5. april 2024 (EVALNAT).

Dette dokumentet gir en oversikt over anbefalingene fra de nasjonale komiteene og en oppsummering av innspill fra forskningsmiljøene i forbindelse med lansering, dialogmøter og spørreundersøkelser.

Anbefalinger i nasjonal rapport

I EVALBIOVIT ble det gitt 8 anbefalinger i nasjonal rapport:

- sørge for at alle administrative enheter har en strategi og vurdere behovet for å koordinere strategiene på nasjonalt nivå. En nasjonal strategi for biovitenskapelig forskning kan bidra til dette
- etablere helhetlige og tydelige strategier som kan gi retning, få mer søkelys på og øke kritisk masse for å oppnå høy vitenskapelig kvalitet på biovitenskapelig forskning i UH- og instituttsektoren
- utvikle insentiv slik at basisfinansiering fører til mer deltagelse på den internasjonale konkurransearenaen
- utvikle insentiv og programmer som skal fremme samarbeid, nasjonalt og internasjonalt
- videreføre støtte til, og optimalisere bruk av, nasjonal forskningsinfrastruktur
- utvikle insentiver og programmer for å øke bruk av vitenskapelige resultater og bidra til større økonomiske og samfunnsmessige effekter av forskning
- etablere tiltak for tydeligere karriereveier for å få unge forskere til å reise utenlands og planer for å øke internasjonal rekruttering
- opprette et vitenskapelige råd (*Scientific Advisory Boards*) for administrative enheter som kan gjøre eksterne gjennomganger, gi råd og være med å utvikle forskningsstrategier

I EVALNAT ble det gitt 6 anbefalinger i nasjonal rapport:

- utvikle en nasjonal plan for å støtte utviklingen av (og kvalitetsforbedring i) norsk kjemi
- redusere usikkerhetene i forskningsfinansiering, samtidig som konkurransen innenfor ekstern finansiering opprettholdes
- fjerne strukturelle hindre for utvikling av naturvitenskapen, gi insentiver for å møte nye behov, og håndtere svakheter i styring, strategiutvikling og menneskelig ressursforvaltning, slik at norsk naturvitenskap og industri ikke kommer på etterskudd.
- vurdere muligheter og legge til rette for å bedre likestillingen, gjennom tiltak som oppmuntrer kvinner til karrierer innenfor naturvitenskap.
- iverksette forskning og tiltak for å forstå og adressere kvinners ulemper i publisering og graden av mangfold i det norske naturvitenskapelige forskningsmiljøet
- forbedre strategi for utvikling og bruk av infrastruktur gjennom bedre koordinering mellom involverte universiteter og institutter.

I tillegg ble det gitt mer detaljerte anbefalinger i egne rapporter til de administrative enhetene. Ansvaret for oppfølging av disse anbefalingene vil ligge hos den enkelte institusjon.

Innspill fra forskningsmiljøene

I forbindelse med lansering av evalueringene ble en representant for UH-sektor og en representant for instituttsektor, for hver evaluering, invitert til å gi sine første refleksjoner på vurderinger og anbefalinger i nasjonal rapport.

I juni 2024 ble det invitert til innspillsmøter: den 17. juni for EVALNAT og 24. juni for EVALBIOVIT. Alle de administrative enhetene ble invitert til å komme med sine refleksjoner på evalueringen og tanker om mulige oppfølgingstiltak fra Forskningsrådet og departementene i et tiårsperspektiv.

Flere av kommentarene fra institusjonene var sammenfallende, og spesielt gjelder det behov for bedre rekruttering, karriereutvikling og bedre kjønnsbalanse innenfor noen fagområder, samt tiltak for å fremme økt publisering blant kvinner. Det ble også påpekt behov for bedre samarbeid mellom akademia og instituttsektor, samt mot næringsliv. Tematiske porteføljer i Forskningsrådet har utlysninger som møter noen av disse behovene, men det kan med fordel sees på om utlysningene favner bredt nok med hensyn til fagmiljøer og sektorer. Noen områder har spesielle utfordringer, hvor det er behov for spesielle tiltak og utarbeidelse av nasjonale strategier. Innenfor noen fag er det viktig å styrke grunnforskningen, men det på andre områder er viktig å styrke den tverrfaglige forskningen. Felles for så å si alle innspill er behovet for økt finansiering og bedre uttelling både i utlysningene til Forskningsrådet og EUs rammeprogrammer. For instituttsektoren er det spesielt grunnbevilgningene som kommenteres, og som gir begrensninger når det gjelder faglig utvikling. Noen av innspillene var spesifikt knyttet til enkelte fag eller temaer, f.eks. økt skipstid for hav- og polarforskning.

I slutten av juni 2024 ble det sendt ut en enkel spørreundersøkelse med tre spørsmål til alle de administrative enhetene, og med svarfrist i midten av september 2024. Disse spørsmålene gikk i hovedsak på anbefalinger i rapportene for hver administrativ enhet, og oppfølging innenfor egen institusjon.

I spørreundersøkelsen ble de administrative enhetene bedt om å vurdere nytteverdi av evalueringen på en skala fra 1-4. I begge undersøkelsene så er gjennomsnittet 3 (god nytte), og ingen svarte 1 (liten nytte). Det er ingen systematiske forskjeller mellom evalueringene og mellom sektorene.

Kommentarene tyder på at evalueringene har hatt god nytteverdi for de institusjonene som deltok. De fleste enhetene svarer at de vil bruke anbefalingene i sitt strategiske arbeid, ved rekruttering og for faglige prioriteringer. Noen vil se på organisatoriske endringer/systemendringer for å frigjøre tid til forskning (bl.a. sammenslåing av forskergrupper og justering av organisasjonsstruktur). Flere vil arbeide for bedre uttelling i søknader til både nasjonale og internasjonale konkurransearenaer, samt finansiering fra næringslivet. Innenfor noen fag må det arbeides målrettet for å bedre kjønnsbalanse/mangfold ved rekruttering. Noen fagområder har utfordringer som krever spesiell oppfølging (bl.a. områder innenfor kjemi og biovitenskap). På noen områder vil det være behov for nasjonale strategier. Det bør videre arbeides målrettet med å fremme forskningsformidling for å øke interessen for naturvitenskapelige fag både i skolen og i samfunnet ellers. Innenfor instituttsektoren vil det være nødvendig med en gjennomgang av finansieringsmodeller.

I slutten av juni 2024 ble det sendt to spørsmål til fakultetene ved universitetene om nytteverdi og oppfølging av evalueringene med hovedvekt på oppfølging mot de administrative enhetene. Alle fakultetene uttrykte at evalueringene er nyttige og gir viktige anbefalinger som vil bli brukt i fremtidig strategiarbeid. Noen av institusjonene er allerede i gang med å følge opp flere punkter som adresseres i evalueringen, bl.a. kjønnsbalanse, mangfold, tverrfaglighet, innovasjon og tiltak for større uttelling i EUs rammeprogrammer.

Sak PS-BF 63/24

Formål og hensikt med fagevalueringer

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for banebrytende forskning	Petter Helgesen	Terje Strand, Jon Holm	Bakgrunn, formål og metode for tredje runde av fagevalueringer
Fra			
Områdedirektør Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak Administrasjonen tar med seg porteføljestyrets synspunkter og innspill i det videre arbeidet med utvikling av fagevalueringer.

Kort bakgrunn Ansvaret for gjennomføring av fagevalueringer ble lagt inn i Forskningsrådets vedtekter (paragraf 2j) ved opprettelsen i 1993 og har vært gjennomført hvert tiende år for alle fagområder. Tredje runde med fagevalueringer innenfor livsvitenskap og MNT-fag er i avslutningsfasen og disse evalueringene er blitt gjennomført på en annen måte enn tidligere evalueringer. I 2026 planlegges oppstart av tredje runde med evalueringer av humaniora og samfunnsvitenskap (HUMSAM). I den sammenheng vil det være hensiktsmessig å drøfte med porteføljestyret både metodikk og gjennomføring i lys av erfaringer fra pågående og avsluttede evalueringer. Vedlagte notat gir en beskrivelse av bakgrunn, formål og metodikk for fagevalueringer i tredje runde.

Evalueringene av biovitenskap (EVALBIOVIT) og naturvitenskap (EVALNAT) ble avsluttet i mars 2024, og offentliggjort hhv. 14. mars og 5. april 2024. Det henvises i den sammenheng til Sak PS-BF 15/24.

Med ti års mellomrom for fagevalueringer vil en eventuell fjerde runde først starte opp i 2032 med naturvitenskap (inkludert biovitenskap).

Hvorfor saken fremmes til dette møtet Før oppstart av nye fagevalueringer har det vært et ønske fra styret om å se nærmere på mål og hensikt med gjennomføring av nye evalueringer, og porteføljestyret inviteres i denne sammenheng til innledende drøftinger.

Hovedpunkter Hovedformålet med fagevalueringene er å vurdere

- kvaliteten og omfanget av norsk forskning sett i et internasjonalt perspektiv,
- rammebetingelsene for forskningen,
- forskningens relevans for sentrale samfunnsområder.

Evalueringene gir råd og anbefalinger om tiltak som kan fremme kvalitet, relevans og effektivitet i forskningen, og samarbeid og arbeidsdeling i og mellom sektorene. Et viktig formål med evalueringene er at råd og anbefalinger skal benyttes i forskningsinstitusjonenes strategiske og faglige utviklingsarbeid. Forskningsrådet har brukt resultatene fra tidligere evalueringer som grunnlag for forskningspolitiske råd til regjering og berørte departementer, og til å utvikle nye virkemidler som Sentre for fremragende forskning (SFF) og Unge forskertalenter. I tillegg har Forskningsrådet hatt noen konkrete og målrettede oppfølgingstiltak knyttet til den enkelte evaluering.

Det henvises til vedlagte notat som gir en beskrivelse av bakgrunn, formål og utvikling av fagevalueringer i Forskningsrådet, og beskriver den modellen som er benyttet i tredje runde av evalueringene i livsvitenskapene og MNT-fagene. Det gir også en beskrivelse av

hvordan tredje runde av evalueringer innenfor humaniora og samfunnsvitenskap kan innrettes.

Spørsmål til porteføljestyret:

- Gir fagevalueringene et dekkende bilde av kvaliteten og omfanget på norsk forskning?
- Er rammebetingelsene for norsk forskning godt belyst i evalueringene?
- Gir fagevalueringene en dekkende beskrivelse av forskningens relevans for sentrale samfunnsområder i Norge?
- Kan fagevalueringene innrettes på en annen måte slik at de bedre oppfyller formålene og gir større nytteverdi?

**Forberedelse /
prosess**

Administrasjonen har utviklet saken.

Videre saksgang

Administrasjonen tar med seg innspill fra diskusjonen i det videre arbeidet med utvikling av fagevalueringer som vil gjelde tredje runde av humaniora og samfunnsvitenskap med oppstart i 2026.

Bakgrunn, formål og metode for tredje runde av fagevalueringer

Bakgrunn

Ved opprettelsen av Norges forskningsråd i 1993 ble ansvaret for å "sørge for evaluering av norsk forskning" lagt inn i dets vedtekter (§2j). Fagevalueringene som er gjennomført med om lag 10 års mellomrom, svarer på dette oppdraget som er gitt av Kongen i statsråd.

Forskningsrådet har gjennomført to runder med evalueringer i de fleste fag, og med unntak av humaniora og samfunnsvitenskap også en tredje runde, hvorav to evalueringer, medisin og helse (EVALMEDHELSE) og matematikk, IKT og teknologi (EVALMIT) er pågående, men avsluttes tidlig på vårsiden 2025. I første runde med evalueringer var evalueringene inndelt i enkeltfag og smalt definert som vurdering av forskningskvalitet ut fra disiplinens standarder og tilsvarende i andre runde innenfor MNT-fagene med unntak av teknologifagene som ble samlet i en evaluering. Livsvitenskapene ble samlet i en stor evaluering av biologi, medisin og helsefag (2011), og med 7 faginndelte paneler. I andre runde innenfor humaniora og samfunnsvitenskap ble evalueringen oppdelt i tre fagområdeevalueringer: Humaniora inkludert medievitenskap (HUMEVAL 2017), Samfunnsvitenskap eksklusive utdanningsvitenskap (SAMEVAL 2018) og utdanningsvitenskap (UTDEVAL 2018).

Sammen med evalueringen av samfunnsvitenskap ble det gjennomført en pilot for kombinerte evalueringer av forskning og høyere utdanning etter initiativ fra Kunnskapsdepartementet. Utdanningen i tre disipliner (statsvitenskap, sosiologi og økonomi) ble evaluert i regi av NOKUT. Deretter ble samspillet mellom utdanningskvalitet og forskningskvalitet vurdert av en komité sammensatt av eksperter fra de to sidene av saken (KOMBEVAL 2018). Evalueringen finner stor grad av overlapp i vurderingene av forskning og utdanning. Institusjoner som får høy score i forskningsvurderingen, får også gunstige utdanningsvurderinger. Men på grunn av usikkerhet om hva som er de faktiske mekanismene, er det vanskelig å si noe om årsakssammenhenger. Komiteen fremhever også betydelige forskjeller mellom bachelor- og mastergrader når det gjelder forskningsorientering, spesielt med tanke på formidling av forskningsmetoder i utdanningene og omfanget av forskningsorienterte studentoppgaver. Evalueringen påpeker at større grad av samarbeid mellom institusjoner og/eller spesialisering ved de enkelte institusjonene kan bidra til å sikre en forskningsbasert bachelorutdanning.

Andre runde evaluering av rettsvitenskap ble satt i gang noe senere (JUREVAL 2021) og fungerte da som pilot for evalueringsmodellen for tredje runde av fagevalueringer. Evalueringsmodellen som ligger til grunn for tredje runde av fagevalueringene, bygger på *Nasjonalt rammeverk for evaluering av norsk forskning og høyere utdanning* utarbeidet av Kunnskapsdepartementet (KD 2021). Forskningsrådet deltok i utarbeidelsen av rammeverket sammen med representanter for NOKUT, UHR, FFA og studentorganisasjonene. Som en del av kunnskapsgrunnlaget for rammeverket ble det gjort en kartlegging av erfaringer med nasjonale evalueringer (Proba 2020). Kartleggingen viser at de nasjonale evalueringene av forskning og høyere utdanning oppfattes som nyttige av aktørene i sektoren, både utførende og styrende. Samtidig viser den at det er behov for tydeligere formål, bedre koordinering og mer forutsigbarhet.

Rammeverket har definert fem formål for nasjonale evalueringer: 1) *kvalitetsarbeidet ved institusjonene*; 2) *kunnskapsbasert policyutvikling* 3) *et godt kunnskapsgrunnlag for oppdragsgivere, studiesøkere og samarbeidspartnere* 4) *tillit til forskning og høyere utdanning i befolkningen* og 5) *åpenhet om bruk av offentlige midler*. Videre setter det krav til langsiktig planlegging og koordinering mellom evalueringer av forskning og utdanning, i praksis mellom Forskningsrådet og NOKUT.

Forskningsrådet har fulgt opp med å annonsere en plan for hele den tredje runden med evalueringer på sine nettsider ([Fag- og temaevalueringer](#)). Kunnskapsdepartementet har fulgt opp rammeverkets ambisjoner i Langtidsplanen for forskning og høyere utdanning og i tildelingsbrev til Forskningsrådet. Mest konkret gjelder dette et samarbeid mellom Forskningsrådet og NOKUT om evaluering av forskning og utdanning ved fakulteter som har profesjonsutdanning i medisin.

I 2021 satte Forskningsrådet i gang med tredje runde av fagevalueringene med fire evalueringer innenfor livsvitenskap og MNT-fag. Evalueringene av biovitenskap (EVALBIOVIT) og naturvitenskap (EVALNAT) ble ferdigstilt i 2024 mens evalueringene av medisin og helse (EVALMEDHELSE) og matematikk, IKT og teknologi (EVALMIT) vil bli ferdige våren 2025.

Gjennom de tre rundene har evalueringene gradvis blitt utvidet, både i faglig bredde og i evalueringsdimensjoner. Mens de første evalueringene stort sett så på enkeltfag og ga vurderinger basert på disiplinens selvforståelse, har den andre runden tatt for seg større fagområder og inkludert flere evalueringsdimensjoner som institusjonenes organisering og strategier, samspill med utdanning og andre samfunnsbidrag. Evalueringene, og spesielt gjelder det MNT-fagene, har et betydelig større innslag av instituttsektoren ved at de har erstattet de tidligere evalueringene av teknisk-industrielle institutter. Den nye modellen for evalueringer er bedre tilpasset instituttsektoren som har en større andel anvendt forskning og oppdragsforskning for bl.a. industrien enn UH-sektoren. Tilsvarende vil de samfunnsvitenskapelige instituttene bli med i evalueringene av humaniora og samfunnsvitenskap.

Norske fagevalueringer i en internasjonal kontekst

Internasjonalt kan vi skille mellom to hovedmodeller for evaluering av forskning og høyere utdanning. Skillet mellom disse handler primært om det er institusjonene selv eller et nasjonalt organ som har ansvar for utforming og gjennomføring av evalueringene. Den tydeligste nasjonale modellen finner vi i Storbritannia, som har utviklet et heldekkende evalueringssystem for forskning og utdanning hvor evalueringstema og -kriterier besluttet av de sentrale forsknings- og utdanningsmyndighetene som også koordinerer en samlet evaluering av alle fag med nasjonale paneler.

Den tydeligste desentraliserte modellen finner vi i Nederland, hvor myndighetene har overlatt til institusjonene selv å gjennomføre evalueringer av sin virksomhet basert på en felles nasjonal protokoll. Protokollen er utviklet i et samarbeid mellom universitetenes organisasjoner, vitenskapsakademiet og det nederlandske forskningsrådet. Det er også noen andre grunnleggende forskjeller mellom disse modellene, særlig når det gjelder kopling til finansiering. Det britiske systemet blir brukt til å omfordele ressurser mellom lærestedene basert på evalueringsresultatet, mens det nederlandske systemet ikke har noen finansielle konsekvenser. Fokuset i Storbritannia er utpreget summativt mens det er legitimering og læring som er hovedformålene for den nederlandske protokollen.

Organiseringen av forskningsevaluering i Norge har en viss likhet med den britiske modellen ved at evalueringene har vært styrt av et nasjonalt organ, og at ulike institusjoner er vurdert utfra felles kriterier etter en nasjonal faginndeling. Når det gjelder formål er det imidlertid en vesentlig forskjell at Forskningsrådets evalueringer ikke har hatt noen direkte økonomiske konsekvenser.

I Norge har vi hatt ulike systemer for omfordeling av ressurser og kvalitativ vurdering: På den ene siden har vi brukt en publiseringsindikator for å omfordele midler mellom universitetene siden 2005 og mellom forskningsinstitutter og universitetssykehusene (siden 2011). På den andre siden har fagevalueringene bidratt med kvalitative vurdering av forskergrupper og disipliner, utført av internasjonale fagfeller og basert på et bredt spekter av data, fra publikasjoner via bibliometri til egnevalueringer. Det er en viss overlapp mellom disse systemene fordi fagevalueringene bruker publiseringsdata fra Cristin i framstilling av bibliometriske analyser. Regjeringen har bestemt at registrering av forskningsresultater i Cristin – og

etter hvert i Norsk Vitenarkiv (NVA) – skal fortsette selv om publiseringsindikatoren ikke lenger inngår i budsjettmodellen for universitetene. Vi legger derfor til grunn av avslutningen av tellekantsystemet for UH-sektor ikke vil ha avgjørende betydning for videreføring av fagevalueringene.

Utvalget som utredet nasjonalt rammeverk for evaluering av forskning og høyere utdanning for Kunnskapsdepartementet, drøftet også om det ville være hensiktsmessig å legge om forsknings-evalueringen i Norge i tråd med den nederlandske modellen, i den forstand at ansvaret for evalueringer ble overført til institusjonene. En målsetting med dette kunne være å legge enda bedre til rette for formative evalueringsprosesser der hver enkelt institusjon fikk legge premissene for evalueringene.

Utvalget la imidlertid frem flere argumenter som taler imot en slik løsning. For det første ville det være en stor utfordring å sikre legitimiteten til en slik modell. Egenevalueringer er ikke i seg selv uvanlig som ledd i en større evalueringsprosess, men mange aktører ville trolig stille spørsmål ved upartiskheten i et rammeverk hvor hele eller svært mye av ansvaret ble overført til den som skal evalueres. For det andre ville det være utfordrende å ivareta behovet for sammenlignbarhet som gjennomgangen av brukernes behov har vist er viktig for mange aktører, inklusive institusjonene selv. Et tredje argument er hensynet til ressurseffektivitet. Evalueringsarbeid er resurskrevende, både med tanke på administrative prosesser (herunder rapportering av underlagsdata) og når det gjelder tilgang på faglig ekspertise til evalueringspanelene. Det virker svært sannsynlig at det ville innebære betydelig merarbeid for norsk forskning og høyere utdanning samlet sett dersom hver av institusjonene skulle utvikle egne løsninger for evalueringer av kvalitet. I tillegg er det varierende hvor stor kapasitet de ulike institusjonene ville ha hatt til å ivareta et slikt ansvar.

På bakgrunn av disse argumentene fant arbeidsgruppen at den modellen vi hittil har hatt i Norge, og som når det gjelder ansvarsforhold ligner den britiske, er den som best ivaretar de hensynene som er beskrevet ovenfor. Dette tilsier en videreføring av Forskningsrådets hovedansvar for forskningsevalueringene. Samtidig mener arbeidsgruppen at det er flere trekk ved den nederlandske modellen som vi kan trekke veksler på. Ett av disse er bruken av protokoller.

Arbeidsgruppen ga som anbefaling at det arbeides videre med å inkludere noe av fleksibiliteten i den nederlandske modellen, bl.a. det å gi institusjonene mulighet til å inkludere egne faglige mål i mandatet for gjennomføring av evalueringen. Likevel vektla arbeidsgruppen at det nasjonale rammeverket skulle sikre enhetlige evalueringsprosesser på tvers av institusjonene, som kan gi sammenliknbare resultater på institusjonsnivå og grunnlag for å få frem et nasjonalt bilde av situasjonen innenfor de enkelte fagene.

Erfaringer fra fagevalueringer av livsvitenskap og MNT-fag

Evalueringene av livsvitenskap og MNT-fag ble startet opp i 2022 ved biovitenskap (EVALBIOVIT) og naturvitenskap¹ (EVALNAT). Forskningsrådet gikk bredt ut med tilbud om deltagelse til alle institusjoner innenfor UH- og instituttsektor.

Hovedmålet med fagevalueringene har vært å vurdere kvaliteten på norsk biovitenskapelig og naturvitenskapelig forskning, rammebetingelsene for forskningen og forskningens relevans for sentrale samfunnsområder. Begge evalueringene ble gjennomført på tre-nivåer: forskergrupper, administrative enheter og nasjonalt nivå. Først ble innmeldte forskergrupper evaluert av internasjonale ekspertpaneler inndelt etter fag/disiplin og på tvers av sektorer. Deretter ble forskergruppenes administrative enheter (fakultet, institutt, senter e.l.), som er hovedobjektet i evalueringene, evaluert i sektorspesifikke evalueringskomiteer. Til slutt ble det satt sammen to nasjonale komiteer, en for hver evaluering, med

¹ Med naturvitenskap menes her fysikk, kjemi og geofag

oppgave å utarbeide de nasjonale rapportene. Gjennomføring av evalueringene gikk over en periode på ca. 16 måneder.

Fagevaluering av medisin og helse (EVALMEDHELSE) og matematikk, IKT og teknologi (EVALMIT) ble startet opp ved årsskiftet 2023/24 og vil avsluttes tidlig på våren 2025. Disse evalueringene gjennomføres etter samme modell og etter samme protokoll² som EVALBIOVIT og EVALNAT.

Erfaringene fra de fire evalueringene vil bli presentert i en egen rapport som blir tilgjengelig på forsommeren 2025. I denne sammenheng fokuseres det hovedsakelig på tilbakemelding fra de administrative enhetene og institusjonene.

I juni 2024 fikk alle deltagende administrative enheter tilsendt en spørreundersøkelse hvor et av spørsmålene gikk på nytteverdi av evalueringene på en skala fra 1 til 4 hvor 1 var *liten nytte*, 2 *noe nytte*, 3 *god nytte* og 4 *meget god nytte*. Ingen av enhetene svarte liten nytte, mens 8 av 44 svarte *meget god nytte* og 11 *noe nytte*, mens 57% (25 av 44) svarte *god nytte*. Mer enn $\frac{3}{4}$ av enhetene svarte altså *god eller meget god nytte*, og så å si alle uttalte at de ville benytte anbefalingene i evalueringen i sine strategiske prosesser og prioriteringer.

Det ble også sendt to spørsmål til UH-fakultetene om nytteverdi og oppfølging, og alle uttrykte at evalueringene var nyttige og gir viktige anbefalinger som vil bli benyttet i oppfølging og fremtidig strategiarbeid. Noen av tilbakemeldingene fra forskningsinstituttene kan tyde på at den nasjonale rapporten har for mye slagside mot UH-sektoren og det er momenter som vi har tatt med oss i arbeidet med EVALMIT hvor instituttsektoren har et langt større innslag enn i EVALNAT og EVALBIOVIT, og det samme gjelder EVALMEDHELSE med stort innslag av helseforetak.

På bakgrunn av erfaringer fra de to første evalueringene er det gjort noen forbedringer i rapportmaler og veiledninger, men i hovedsak kjøres alle de fire evalueringene etter samme protokoll.

Premisser for tredje runde med fagevalueringer av humaniora og samfunnsvitenskap

Selv om Forskningsrådet legger til grunn at rammene for fagevalueringer er definert i det nasjonale rammeverket, er det en rekke valg som må gjøres i forberedelsen av tredje runde med evaluering av humanistiske og samfunnsvitenskapelige fag. Forskningsrådet har nå erfaringer med pilotering av den institusjonsbaserte modellen for rettsvitenskap og gjennomføring av større og mer komplekse evalueringer av brede fagområder innenfor livsvitenskap og MNT-fagene. Samtidig som det er rimelig å bygge videre på disse erfaringene, kan det være nødvendig å gjøre tilpasninger til fagenes egenart. For eksempel er ikke forskergrupper like vanlig som organisatorisk enhet i disse fagene, og publiseringsmønsteret er mer mangfoldig (mindre internasjonal publisering i noen fag) og vanskeligere å dokumentere gjennom bibliometriske analyser. Forskningsrådet vil som tidligere drøfte utforming av evalueringsprotokoll med forskningsinstitusjonenes organer (UHR og FFA) for å sikre evalueringenes kvalitet og relevans.

Administrasjonen vil legge til rette for at Porteføljestyret for banebrytende forskning kan gi innspill og føringer for videre planarbeid, drøfte involvering av berørte institusjoner og avklare beslutningspunkter fram mot planlagt oppstart av nye evalueringer innen humaniora og samfunnsvitenskap. Den planlagte prosessen frem mot en mulig oppstart av disse evalueringene er skissert i punktene under. Både innhold i punktene og rekkefølge kan være gjenstand for diskusjon. Erfaringsmessig kan det i noen tilfeller være behov for å gå tilbake til tidligere steg i prosessen for å løse utfordringer som oppstår på et senere stadium. Slutt punktet for prosessen er vedtak om evalueringsprotokoll, som planlegges lagt frem for Porteføljestyret i løpet av 2025.

² [evaluation_protocol_rcn_ver1-0_matematics-ict-and-technology-evalmit.pdf](#)

Proessen for planlegging og gjennomføring av evalueringen er i utgangspunktet som skissert nedenfor:

- 1) *Bestemme avgrensning for evalueringsprosessene: F.eks. en prosess for humaniora og en for samfunnsvitenskap. Det kan være hensiktsmessig å samle fag etter organiseringen av fagstrategiske organer i UHR.*
- 2) *Koordinere planer med eventuelle utdannings evalueringer i regi av NOKUT*
- 3) *Invitere relevante fagmiljø og institusjoner til å delta i fagevalueringen*
- 4) *Bestemme evalueringsobjekter: F.eks. administrative enheter og fag*
- 5) *Bestemme evalueringskriterier og eventuelle karakterskalaer*
- 6) *Identifisere relevante evalueringsdata og indikatorer i samråd med bl.a. NIFU og SSB.*
- 7) *Definere kvalifikasjoner som skal kreves av medlemmer (internasjonale fageksperter/forskningsledere) av evalueringskomitéene*
- 8) *Beslutte evalueringsprotokoll*

Etterarbeid i administrasjonen

- i) *Utforme maler for egnevalueringer og evalueringsrapporter*
- ii) *Utlyse analyseoppdrag*

Erfaringer fra de nylig avsluttede og pågående fagevalueringene innenfor livsvitenskap og MNT blir viktig i arbeidet med utvikling av nye evalueringer innenfor humaniora og samfunnsvitenskap.

Sak PS-BF 64/24

Erfaringer med arbeidet i porteføljestyret i 2024 og plan for arbeidet i 2025

Til	Ansvarlig Direktør	Saksbehandler	Vedlegg
Porteføljestyret for Banebrytende forskning	Petter Helgesen	Harald H. Simonsen	1. <i>Møteplan for 2025 for PS-Banebrytende forskning</i>
Fra			
Områdedirektør			
Benedicte Løseth			

DRØFTINGSSAK

Forslag til vedtak	Administrasjonen tar med seg kommentarene fra porteføljestyret i det videre arbeidet med planleggingen av porteføljestyrets arbeid for 2025.
---------------------------	--

Kort bakgrunn	Porteføljestyret inviteres til å oppsummere erfaringer med arbeidet i porteføljestyret i 2024 og til å gi innspill til arbeidet i 2025.
----------------------	---

Hvorfor saken fremmes til dette møtet	Det er ønskelig å oppsummere erfaringene med arbeidet i porteføljestyret i 2024.
--	--

Hovedpunkter	Porteføljestyret har tidligere ytret ønske om å kunne diskutere erfaringene med arbeidet i porteføljestyret ved slutten av det første året. Erfaringene vil legges til grunn for planlegging og arbeid i porteføljestyret i 2025. En foreløpig møteplan for 2025 er vedlagt saken.
---------------------	--

Forberedelse / prosess	Ingen.
-------------------------------	--------

Videre saksgang	Administrasjonen vil benytte kommentarene fra porteføljestyret i det videre arbeidet med planleggingen av porteføljestyrets arbeid for 2025.
------------------------	--

Møteplan 2025 Porteføljestyret for Banebrytende forskning

Møte	Aktuelle tider	Sted/type møte	Tema	Kommentar
PSB-F 1/25	13. februar, kl. 9-15	Digitalt heldagsmøte	- Orientering om tildelingsbrev fra departementene - FRIPRO tildelinger - FRIPRO søknadsstatistikk - Vedtak av sentre for norsk som fagspråk - Rapportering til Styret for 2024 - Diskusjon om fagevalueringer	
PS-BF 2/25	4. april, kl. 9-10	Digitalt 1-times møte	FRIPRO-tildelinger	
PS-BF 3/25	6. juni, kl 10-16	Fysisk heldagsmøte i Forskningsrådet	- Fellesmøte med PS-Forskningssystemet - FRIPRO tildelinger - FRIPRO søknadsstatistikk - Porteføljeanalyse - Innspill til satsingsforslag for 2027 - Presentasjon av fagevalueringer (EVALMIT og EVALMEDHELSE)	Fram til lunsj fellesmøte med PS-Forskningssystemet. Etter lunsj eget møte.
PS-BF 4/25	august	Digitalt 1-times møte	FRIPRO-tildelinger	
PS-BF 5/25	oktober	Fysisk heldagsmøte i Forskningsrådet	- Orientering om statsbudsjettet (hvis tilgjengelig) - FRIPRO tildelinger - FRIPRO søknadsstatistikk - Investeringsplan - Oppfølgingsplaner for fagevalueringer - diskusjon - Møteplan for 2026	

PS-BF 6/25	desember	Digitalt heldagsmøte	- Orientering om status for satsingen på humaniora - FRIPRO tildelinger - FRIPRO søknadsstatistikk - Oppfølgingsplaner for fagevalueringer - vedtak - Erfaringer med arbeidet i porteføljestyret i 2025 og plan for arbeidet i 2026	
------------	----------	----------------------	---	--